

ЯВОРОВ СОЦИАЛИСТ

1.

Сериозен и съзнателен идеен живот Яворов започва в началото на '90-те години от м. в. в Пловдив, дето следва гимназия. Тогава се пробуждат неговите интереси към общественно-политическите събития, започват да го вълнуват въпросите за съдбата на народа и проблемите за социална справедливост. Това са години, когато българската интелигенция живее интензивно и отблизу с нуждите и неволите на народните маси. Идеите, които осмислят и направляват дейността на по-голямата част от тая интелигенция, са идеите на социализма. Но кои са ония фактори, които обърнаха погледите към масите и към социализма и какъв е характерът на тогавашния социализъм?

Известно е, че след дълбокия социален преврат, причинен от Освобождението, България стана страна на дребната собственост и производство, „което и се явява изходна точка и необходимо условие за пораждането на капиталистическата форма на производство. Дребната буржоазия и селската маса от дребни стопани съставляват основната обществена класа“¹. Това явление, значи, засяга еднакво и града, и селото. Но още към 1884 г. се забелязват в страната нови социално-икономически промени, които се засилват след съединението на северна и южна България. Нахлува бързо модерният капитализъм. Дребните собственици не могат да издържат конкуренцията на капиталистическото производство и тежестите, с които лихварството и държавната данъчна политика ги товарят, и пропадат масово. „Лихварите, бирниците и търговците бяха гробокопачите на простите стокови отношения в страната след Освобождението и акушерите на новото модерно общество и новите модерни капиталистически отношения“. Старите лихвари и търговци скоро станаха едри модерни индустриалци и предприемачи. Първоначалното натрупване на капитала, развитието на капиталистическото производство, предприемачеството на държавни строежи и — като следствие на всичко това — разлагането на народния бит, обедняването на народните маси — тия явления се особено много засилват през Стамболовия режим (1887 — 1894). Това е режим, който се характеризира с бръз подем на материалните сили, с усилено развитие на индустрията, от една страна, но и със силно обедняване на народа и със страшна политическа диктатура, от друга.

¹ Поради малкото място в тоя откъс са изоставени бележките, в които се посочват използваните съчинения или се привеждат допълнителни данни и съображения.